

LOGIK OG HISTORIE

OVERSÆTTERNES FORORD TIL HANS-GEORG BACKHAUS: TIL PROBLEMATIKKEN OM »DET LOGISKE« OG »DET HISTORISKE« I MARX' KRITIK AF DEN POLITISKE ØKONOMI.

Backhaus' artikel handler om Marx' metode i Kapitalen. Den undersøger om Marx udviklede en særegen metode og i givet fald, hvad denne metode bestod i. Den forsøger at gå ind i Marx' teoretiske arbejder for at undersøge, hvad der ligger bag de altid metaforiske og kortfattede udsagn Marx selv fremkom med om sin metode, f.eks.: »Min dialektiske metode er ifølge sit grundlag ikke blot forskellig fra den hegelske, men dens direkte modsætning. Hegel gør, under navnet ide, ligefrem tænkeprocessen til et selvstændigt subjekt, som for ham er det virkeliges demiurg, hvorimod det virkelige kun er en ydre fremtrædelsesform for ideen. Hos mig er det ideelle ikke andet end det i menneskets hjerne omsatte og oversatte materielle«. (MEW 23, s. 27).

Diskussionen omkring den marxske metode – og dermed vurderingen af udsagnskraften i hans »økonomi-kritik«, har siden midten af 70'erne glimret ved sit fravær i venstrefløjsoffentligheden. Den opfattelse har længe været herskende, at rekonstruktionsdiskussionerne fra årtiets begyndelse havde bragt den fornødne afklaring om disse problemer, og at den marxske teori og metode nu måtte bringes i anvendelse på »virkeligheden«.

Det teorirekonstruerende arbejde hørte dog ikke totalt op, men blev forskudt fra metodeproblemerne i vareanalysen til områder/felter, der lå udenfor Marx' Kapitalfremstilling: statsteorien, arbejdskraftens reproduktionsproblemer. Men også disse bestræbelser blev hurtigt mødt med kravet om »praktisk anvendelighed«. Dette er ikke stedet for en analyse af årsagerne til den praktiske afvisning – som også er sket i Kurasje – af disse »metodiske« eller »metateoretiske« problemer. Det er stadigvæk sådan, at inden for en teoritradition hvis »differentia specifica« overfor al »borgerlig« teori skulle være dens kritiske og

dialektiske karakter, foreligger der stadigvæk ingen afklaret, fælles, forpligtende opfattelse af, hvad »dialektik« er.¹

Imidlertid forekommer det os, at den marxistiske teoriudvikling trods alt nu er nået så vidt, at det er relevant igen at begynde »forfra«. Med dette mener vi, igen at vende tilbage til de problemer, vi i den tidligere fase blot *tilegnede* os for nu mere kritisk at komme »bag om« dem. Det er der i og for sig ikke noget mærkeligt i, eftersom den tænkemåde vi stod overfor at skulle tilegne os, da vi første gang læste Marx' økonomikritik havde været fortrængt – bortset fra isolerede undtagelser – faktisk siden Marx selv (ja, iflg. Backhaus endog havde voldt Marx selv så store problemer, at han havde måttet opgive dens konsekvente gennemførelse). Opgaven bestod således dengang snarere i et forsøg på overhovedet at *forstå* disse tekster og at gøre sig fortrolig med deres fremmedartede tænkemåde.

Selvfølgelig mener vi ikke, at alle nu skal opgive andre former for teoretisk arbejde for at tage fat på de problemer, Backhaus tager op i det følgende – det ville nemlig blot reproducere den eksisterende misère, som efter vores opfattelse består i den manglende kobling, der er opstået mellem forskellige »realanalytiske« arbejder og resultaterne af arbejdet med teoretiske/metodiske grundproblemer. Tilsyneladende udvikler marxismen her og nu sin indre arbejdsdeling ligeså naturgroet og ikke-selvbevidst som den borgerlige videnskabs udvikling i enkeltvidenskaber. Resultat: totalitetsbestemmelser og *dermed* kritikken går tabt. Kun gennem en meget intensiv og kritisk »dialog« er det muligt at forhindre, at marxismen gennem arbejdsdeling og specialisering stivner i traditionel videnskabelig forstokkethed. Denne fare er i vore øjne mindst talt overhængende og – det skal understreges – er langt fra afværget, selv hvis det skulle lykkes at udvikle en sådan samtidig selvkritisk symbiose.

»Marxismen« har haft stor succes i de sidste 10 år, i særdeleshed indenfor undervisningssystemet. Mange begreber og teorier med baggrund i marxismen er efterhånden blevet alment tankegods. Nu mener vi, det ville være overilet at påstå, at det er denne succes, der har fjernet marxismens kritiske brod – snarere forholder det sig omvendt: marxismen kunne blive så populær, fordi den ikke har været kritisk i den betydning, det er intenderet i Marx' projekt. For os at se står vi ved en korsvej i teoriudviklingen: De hidtil indvundne resultater kan *enten* blødes helt op og udvandes til ideologi

1. Den nuværende marxismes metodologiske stade beskrives indirekte præcist og ubarmhjertigt i politisk revys Røde Kalender for 1981: »Allerede omkring indholdet af selve begrebet 'dialektik' hersker der så megen usikkerhed, at det må tilrådes kun at anvende det med den allerstørste forsigtighed og med præcis angivelse af dets aktuelle indhold« (Fra Minileksikonets oplag om Dialektisk materialisme).

eller ren og skær jargon, *eller* de kan danne udgangspunkt for udarbejdelsen af en specifik *kritisk* tænkemåde. Backhaus' artikel er i sin intension et forsøg i den sidste, rigtige, retning. Ikke nødvendigvis den eneste mulige form et sådant forsøg kan antage, måske heller ikke den bedste, men et forsøg i den rigtige *retning*.

»Metodiske« problemer må derfor stå meget centralt i vort kommende arbejde, hvis marxismen skal rives ud af sin påbegyndte forsoning med de eksisterende samfundsmæssige tilstande. Den konstante, kritiske reflekteren over det metodiske grundlag for kritikken af kapitalismens politiske økonomi må være en ufravigelig og integreret del af en levende og aktuel marxisme.

I en af de sidste udløbere af rekonstruktionsdebatten skriver Jørgen Carlsen om betydningen af denne grundlags-diskussion: »... for så vidt man meningsfuldt vil tale om dialektik og dialektisk metode i forbindelse med den marxiske teori ... får vareanalysen sin afgørende og centrale betydning. Den er på den ene side det metodisk grundlæggende udgangspunkt for og på den anden side selv et modeleksempel på selve logiciteten i den marxiske kritik af den politiske økonomi. Her præsenteres de formale udgangsbetingelser for den adækvate forståelse af den videre fremstilling af kapitalanalysen«. (Indledning til K. Marx: Vareanalyse fra Kapitalens første oplag 1867, 2. reviderede udgave, Modtryk 1975). I denne udmærkede korte tekst skitseres nogle af de problemer som vareanalysen rummer (og rummede for Marx), og som langt fra blev »løst« af rekonstruktionsdebatten. Et af de centrale problemer er netop tvetydighederne samt forandringerne i de forskellige udgaver af vareanalysen som Marx selv foretog, fordi det er i disse, at grundlaget for de forskellige tolkninger af værditeorien og i sammenhæng hermed af metoden i kritikken af den politiske økonomi findes. I en tidligere artikel (Materialien 3, se note 3) tager Backhaus modsætningerne mellem disse forskellige tolkninger op. Han beskæftiger sig dér først og fremmest med modsætningen mellem *den ældre ortodoksi*, der i tilknytning til Engels insisterer på, at udviklingen af værdiformen skal forstås »logisk-historisk«, dvs. som en logisk fremstilling af den historiske udvikling,² og den *ynge ortodoksi*, der i polemik heroverfor insisterede på en *logisk* rekonstruktion af Marx' værditeori.

2. Omend Backhaus' artikel naturligvis ingenlunde er et »svar« på artiklen »Realanalyse og den materialistiske historieopfattelse« i Kurasje nr. 26, så er det dog indlysende, at den i sin behandling af den logisk-historiske forståelse af den marxiske metode rummer en meget præcis kritik af en del af det metodiske grundlag for denne artikel, ligesom den på en række centrale punkter implicerer en kritik af A. Lundkvists artikel i samme nr. af Kurasje.
3. Eller rettere sagt, må artiklen her ses som en del af et sådant omfattende projekt. Artiklen, der her offentliggøres for første gang, kan ses som et udkast til dele af, hvad der skulle udgøre »Materialernes« 4. del, men den oprindelige udgivelsesfølge er imidlertid opgivet. I stedet vil »Materialernes«

I en kritik – og dermed selvkritik – af denne sidste position siger Backhaus, at den opererede med »et ret naivt rekonstruktionsbegreb« (Materialien 3, s. 43). Den postulerede nemlig muligheden af at kunne ekstrahere de logiske bestemmelser ud af de forskellige bemærkninger i »Grundrisse«, »Kapitalen« og »Theorien« og herudfra at kunne rekonstruere den *dialektiske værditeori*, som Marx på grund af manglende didaktisk håndled (jvf. også Carlsen i den nævnte indledning) ikke havde formået at realisere i klar og udfoldet form (jvf. Materialien 3, s. 20). Når der altså som en stærk tradition i den marxistiske teori eksisterede en logisk-historisk tolkning af værditeorien, så skyldes det væsentligst, at Engels med sin teori om den *simple vareproduktion* havde misforstået Marx' logiske bestemmelse af den *simple cirkulation*, og at Engels' opfattelse – bl.a. p.g.a. Anti-Dührings langt større gennemslagskraft end Kapitalen – dermed havde lagt grunden for denne »mistolkning«.

Begge disse positioner i den nyere ortodoksi er imidlertid *erkendelsesblokerende*, hævder Backhaus nu kritisk-selvkritisk. Eksistensen af de modstridende marxistiske fortolkningsretninger modsvarer eller reflekterer langt snarere »visse modsigelser og uløste problemer i Marx' økonomikritik« (Materialien 3, s. 27). Dette problem kan ikke »løses« ud fra det *naive* rekonstruktionsprogram, men der må gåes langt mere radikalt til værks: Marx må kritiseres med Marx. Det er dette program, der er Backhaus' forehavende i den foreliggende artikel.

Backhaus påviser klart, at Marx' forskellige udgaver af værdi/pengeteorien ikke kan kvalitativt ligestilles, samt at problemernes kerne snarere er at finde i selve den marxske teoris indre modsætninger. Backhaus driver rekonstruktionsdiskussionen et stykke videre, idet han insisterer på Marx' egne intentioner – og dermed altså på det specifikke ved en dialektisk teori – og tager i artiklen afsæt i det samme problem som opsummeres af J. Carlsen i ovennævnte artikel, men kommer ikke med egentlige forslag til disse problemers »løsning«.

Indfaldsvinklen til de egentlige problemer hos Marx udvikler Backhaus gennem en kritik af såvel marxistiske som borgerlige værdi- og penge-teorier. Han opfatter altså de forskellige fortolkninger af Marx ikke bare som »fejl-fortolkninger«, men som udsagn hvis modsigelser begrundes

oprindelige del 4 og 5 indgå som dele af hans bog »Marx und die marxistische Orthodoxie«, som vil udkomme på Suhrkamp i 1981. De 3 første dele af »Materialien« er offentliggjort i tidsskriftet »Gesellschaft«, Suhrkamp Verlag, Nr. 1, 3 og 11. Endelig foreligger der fra Backhaus' hånd pioner-artiklen »Zur Dialektik der Wertform«, trykt i »Beiträge zur marxistischen Erkenntnistheorie«, udg. af A. Schmidt, Frankfurt 1969.

sig i vanskeligheder ved begribelsen af sagen selv. Herom skrev Backhaus i 1973:

»Grundbegrebs-virvarret i den marxistiske værditeori har imidlertid et interessant modstykke i misèren i den borgerlige teoris grundbegreber. Af flere grunde er det derfor en anbefalelsesværdig fremgangsmåde at rekonstruere Marx' værditeori i en diskussion af vanskelighederne i de borgerlige begrebsdannelser. Det er nemlig en nærliggende formodning, at disse vanskeligheder og den marxistiske værditeoris grundbegrebsdilemma har een og samme grund og helt alment lader sig bestemme som vanskeligheder ved »økonomistisk« begrebsdannelse. Marx' metode skulle så kunne rekonstrueres som forsøget på at opløse økonomistisk tænkens grundbegrebsdilemma – en tænken, som finder sit udtryk ligesåvel i den marxistiske værditeori som i den borgerlige«. (H.G. Backhaus, Materialien I, s. 70).

Backhaus' artikel former sig egentlig som en stor sløjfe, hvor der i hver ende diskuteres samme sag. Den starter og slutter med en diskussion af det *tilsyneladende* filologiske spørgsmål, om – og i givet fald hvordan det kunne gå til, at – Engels havde misforstået intentionerne i Marx' fremstilling af vareanalysen og således med sin overvejende logisk-historiske tolkningsmåde havde leveret grundlaget for – lad os bare tage munden fuld – senere deformationer af Marx' teori i allehånde Diamat og Histomat-udgaver.

Men hvor artiklen indledningsvis kun rejser spørgsmålene og herunder viser, at Engels' tolkning ikke til alle tider er entydig logisk-historisk (en pointe, der normalt forsvinder såvel hos hans kritikere som hos hans sovjetmarxistiske »tilhængere«), så leveres der i afslutningen svar på disse spørgsmål. Og det nok så provokatoriske svar, idet Backhaus' standpunkt er, således som det vises ganske eksemplarisk på artiklens sidste sider, at grundlaget for Engels' (fejl)tolkning er at søge i Marx' egen »metodologiske usikkerhed« (s. 163). Denne usikkerhed kommer som nævnt til udtryk i de forskellige udgaver af værdiformsanalysen og deres uafklarede fremstilling af forholdet mellem det logiske og det historiske. Hen over de forskellige udgaver sker der en latent historicering af den logiske begrebsliggørelse, som er udgangspunktet hos Marx i »Zur Kritik« fra 1859; en historicering, som er resultatet af, at Marx ikke i tilstrækkelig præcis grad var i stand til at løse de saglige problemer, han tumlede med.

Det er altså disse modsigelsesfyldte fremstillinger, der udgør det »materielle« grundlag for Engels' fejltagelser, og af samme grund er ethvert rekonstruktionsprogram på forhånd behæftet med begrænsninger, som kun kan overvindes gennem en konfrontation af Marx' teori med disse sagsforhold og på den måde rense ud i teoriens modsigelser.

Det er dette ambitiøse forehavende, Backhaus giver et beskedent bidrag til mellem sløjfens to ender. Den diskussion, der tager sig ud som et filologisk problem, viser sig altså ved nærmere eftersyn at være et spørgsmål om Marx' teoris metodiske grundlag.⁴

Vi vil her kort fremhæve fire centrale problemsammenhænge i Backhaus' meget komplekse fremstilling, for at give et indtryk af artiklens indhold. Det er Backhaus' pointe, at *værdiformanalysen primært skal forstås som en begrundelse af en pengeteori*, eller som en løsning på »pengegåden« (s. 125), dvs. de tilsyneladende uløselige problemer, der ligger i at forstå sammenhængen mellem værdibestemmelser og prisbestemmelser og altså mellem værditeori og pengeteori. Dette var ikke blot en gåde for de klassiske økonomer, som Marx kritiserede, men er det i (mindst) lige så fuldt mål for den neoklassiske og den moderne økonomiske teori såvel som – insisterer Backhaus nu på – for størsteparten af de marxistiske økonomer. Resultatet eller konsekvensen af disse uløste problemer er en adskillelse i en »præmonetær værditeori og en værditeoretisk indifferent pengeteori« (s. 127). Det er til syvende og sidst denne adskillelse, der ligger bag den forklaring der siger, at Marx i indledningskapitlerne til *Kapitalen* fremstiller en teori om den simple vareproduktion og om det præmonetære varebytte. Backhaus vier derfor en god del af artiklen til at gøre op med disse forestillinger og til (med Marx) *at kritisere præmonetære værditeorier*. Men han viser samtidig, at når den marxistiske teori ligeså vel som den borgerlige teori (forsåvidt den overhovedet stiller sig disse spørgsmål) er forblevet en præmonetær begrundet værditeori, så skyldes det, at Marx selv kun mangelfuldt fik fremstillet sin dialektiske værditeori (jvf. s. 156).

Opgaven ligger derfor lige for: Marx' værdiformsanalyse må gennemarbejdes såvel i sit eget metodologiske grundlag som m.h.t. dens differentia specifica overfor andre teorier. Dette tematiseres i artiklen omkring *forholdet mellem væsen og fremtrædelse* som et metodologisk problem. Backhaus behandler dette problem i en diskussion af to forhold: Dels det for enhver økonomiteori vanskelige problem, at forholdet mellem producenterne arbejde kun »fremtræder i denne forrykte form« (pengeformen) (K1, 90), og dels den for Marx' værditeori helt afgørende pointe, at værdien ikke eksisterer hinsides pris og penge, og at værditeorien således ophæves i en pengeteori (jvf. s. 141).

Præciseringen af Marx' teoris differentia specifica vedrører desuden forholdet eller snarere *forskellen mellem en formanalytisk og en modelteoretisk*

4. At det ikke alene er Backhaus, der tager dette problem op, kan ses af den stadig stigende mængde diskussionsbidrag, der er kommet indenfor de seneste år, f.eks.: G. Stapelfeldt, *Das Problem des Anfangs*, Frankfurt am Main 1979 og G. Göhler, *Die Reduktion der Dialektik bei K. Marx*, Stuttgart 1980.

fremgangsmåde. Hvor denne sidste som udgangspunkt for sin analyse har en konstrueret model over idealtypiske handlingsforløb,⁵ så undersøger foranalysen kategoriernes – realbegrebernes, eksistensbestemmelsernes – indbyrdes sammenhæng og indre udvikling og – iflg. Marx' egen selvforståelse – dermed samtidig den indre sammenhæng i samfundets økonomiske strukturer. Backhaus undersøger derfor, om og hvordan det lykkes for Marx gennem den kategoriale fremstilling i værdiformsanalysen at fremstille, hvorledes det samfundsmæssige arbejdes værdiform gør produkterne til »sanselige-oversanselige eller samfundsmæssige ting« (K1, 86) og dermed samtidig at begribe den sanselige-oversanselige karakter eller dimension ved de sagsforhold som økonomiteorien skal undersøge. Netop erkendelsen af dette gør for Marx økonomien til samfundsvidenskaben par excellence – principiel forskellig fra såvel naturvidenskaberne som åndsvidenskaberne.

Intentionerne eller perspektiverne i artiklen viser sig således at være et forsøg på at klarlægge grundlaget for det kildne problem i den marxistiske teori, nemlig hvad er egentlig en dialektisk analyse eller en foranalyse for noget? Og hvorved adskiller den sig fra anden teoridannelse? Overfor Marx' egen fremhævelse af at have »udlæst« den indre sammenhæng mellem samfundets grundliggende strukturer ved hjælp af sin dialektiske metode, stiller Backhaus det naive spørgsmål, hvordan man afgør »om en bestemt struktur er blevet »læst ud« af et bestemt fænomen eller omvendt blevet læst ind i det«? (s. 164). Er det altså virkelighedens dialektik, der gengives i kategoriernes dialektiske fremstilling, eller er det snarere kategoriernes forudgivne sammenhæng, der på idealistisk maner projiceres ned over analysegenstanden, samfundet? Eller for at sige det med Marx: hvori består »denne ejendommelige genstands ejendommelige logik«.

Artiklen er vanskelig at gå til. Først og fremmest fordi den drejer sig om uhyre vanskelige problemer, men også fordi det viser sig, at hvis man insisterer på

5. Backhaus taler i denne forbindelse om »model-platonisme«. Dette udtryk kan føres tilbage til den tyske kritisk-rationalistiske økonom, Hans Albert, der overfor den økonomiske teoris omfattende modelbyggeri, hvor det afgørende relevans- og gyldighedskriterium er intern logisk konsistens i modellen, sætter kravet om en empirisk kontrolmulighed. En model skal indeholde »udsagn ... dvs. »lov-mæssigheder«, der er konstrueret således, at de principielt kan bryde sammen overfor erfaringen«. (Hans Albert, Marktsoziologie und Entscheidungslogik, Neuwird & Berlin 1967, s. 378). At dette dog ingenlunde løser de metodologiske problemer, der er forbundet med en modelteoretisk fremgangsmåde, fremgår klart af M. Wagners simple indvending: »Hvordan skal dette imidlertid være forskningspraktisk muligt, når den teoretiske økonomi næsten udelukkende tilbyder modeller, der alene af den grund ikke er empirisensitive, fordi de hviler på idealiseringer«, og hvor modelvalget begrundes med, at den udgør »et meningsfuldt tankeeksperiment«, der ikke forstås som »en nøje afbildning af empirien«. (M. Wagner, Ökonomische Modelltheorie, Frankfurt am Main, 1979, s. 132 f.)

en dialektisk metodes egentlige problemer – og ikke blot bruger dialektikken som jargon – er der ikke megen hjælp at hente i den foreliggende marxistiske sekundærlitteratur. Desuden bidrager Backhaus' skrivemåde ikke til at gøre problemerne mere overskuelige og *forudsætter* kendskab til Marx' forskellige formuleringer af sin værdipenge-teori, hvis man skal have det fulde udbytte af artiklen, idet Backhaus overhovedet *ikke forholder sig refererende* til Marx' fremstillinger, men blot stikordsagtigt henviser til omfattende problemstillinger i disse tekster. Men det er umagen værd at gå igang med problemerne og det er uomgængeligt nødvendigt for udviklingen af den marxistiske samfundskritik.

Bemærkninger om oversættelsen:

MEW = Karl *Marx*/Friedrich *Engels* *Werke*, Berlin (DDR) 1962 f.

K1 = Das Kapital, Erster Band, MEW 23

K2 = Das Kapital, Zweiter Band, MEW 24

K3 = Das Kapital, Dritter Band, MEW 25

E = Das Kapital, Erster Band, Erstaufgabe 1867; 1. kapitel er genoptrykt i Marx & Engels, Studienausgabe, Politische Ökonomie, Frankfurt am Main 1966. Oversat til dansk i Karl Marx, Vareanalysen fra Kapitalens første oplag 1867, 2. reviderede udgave, oversat og indledt af J. Carlsen. Forlaget Modtryk, Aarhus 1975. Sidehenvvisningerne her refererer til *Studienausgabe*. Da den danske oversættelse også anfører parallelhenvisninger til denne udgave i marginen, er det nemt umiddelbart at finde det tilsvarende sted på dansk.

Wf = K. Marx, Die Wertform (Anhang zur Erstaufgabe des 'Kapital'. Dette tillæg er også oversat til dansk i overnævnte udgave fra Modtryk, hvor det samtidig er optrykt på tysk. Sidehenvvisningerne refererer derfor til *den danske oversættelse*, hvor man så umiddelbart kan finde det tilsvarende sted på tysk.

Z = K. Marx, Zur Kritik der politischen Ökonomie, MEW 13.

R = K. Marx, Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie, Rohentwurf, Berlin DDR 1953, oversat til dansk, K. Marx, Grundrids, Modtryk/Kurasje 1974. Sidehenvvisningerne her refererer til *den tyske udgave*, men da den danske udgave har henvisning til den tyske i marginen, er det nemt at finde det tilsvarende sted på dansk.

T1 = Theorien über den Mehrwert, Erster Teil, MEW 26.1

T2 = Theorien über den Mehrwert, Zweiter Teil, MEW 26.2

T3 = Theorien über den Mehrwert, Dritter Teil, MEW 26.3

- A = F. Engels, Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft (Anti-Dühring), MEW 20
- B = K. Marx/F. Engels, Briefe über »Das Kapital«, Berlin DDR 1954.

M.h.t. oversættelse af citater fra Marx-tekster har vi fulgt følgende praksis: For så vidt angår citater fra Grundrids, (R), første kapitel af Kapitalens førsteudgave (E) og Værdiformstillægget (Wf) til denne udgave, anvender vi oversættelserne fra de ovenfor anførte, fremragende danske oversættelser. Ved citater fra Das Kapital, »Theorien« og »Zur Kritik« har vi selv foretaget oversættelserne, da de foreliggende danske oversættelser står helt fremmed overfor betydningen af formbestemmelserne i Marx' teori og i øvrigt »behandler Hegel som en død hund«. Alene af den grund ville citater derfra være en uting i Backhaus' tekst. Jvf. i øvrigt kritikken af Kapitaloversættelsen fra forlaget Rhodos i: I anledning af Grundridsudgivelsen, Kurasje nr. 10, 1974.

I Backhaus' manuskript findes ingen afsnitsinddeling og overskrifter. For at lette læsningen har vi under oversættelsen foretaget en redigering. Overskrifterne står således for oversætternes egen regning ligesom vi har tilføjet enkelte rent oplysende noter hentet fra gængse økonomiske leksika. Disse er mærket med en stjerne.

Redigering og oversættelse er foretaget af:

Nils Bredsdorff
Leif Hansen
Peder Lærke Nielsen
Finn Dam Rasmussen

GENUDGIVELSE

Oskar Negt

SOCIOLOGISK FANTASI OG EKSEMPLARISK INDLÆRING

Bogladepris 48,- kr. Abn. pris 39,- kr.

Kurasje, Krystalgade 14/16, 1172 K, giro 7 16 60 44